

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Uitgangspunten Vervoerplannen 2024 U-OV en Syntus	TELEFOONNUMMER	+31652769657
DATUM	24-01-2023	E-MAILADRES	gijs.knegtel@provincie- utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	8260323E	DOMEIN/OPGAVE	MOB
VAN	Gijs Knegt	TEAM	EOV
NUMMER PS	-	PORTEFEUILLEHOUDER	Schaddelee
COMMISSIE	Milieu & Mobiliteit		
BIJLAGE	Uitgangspunten U-OV en Syntus Vervoerplan 2024		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

Voor de concessie Tram en Bus Regio Utrecht (U-OV) en de concessie Provincie Utrecht (Syntus) geldt dat er minimaal één keer per jaar een Vervoerplan wordt opgesteld door de concessiehouders (U-OV en Syntus) in overleg met de provincie Utrecht. Dit proces is vastgelegd in de concessievoorwaarden. De provincie Utrecht stelt als concessieverlener jaarlijks uitgangspunten vast, op grond waarvan zowel U-OV als Syntus een nieuw Vervoerplan opstellen. De uitgangspunten voor 2024 staan in het teken van herstel na de coronapandemie en de personeelsproblematiek. Op dit moment lijkt corona gereduceerd te zijn tot een blijvende ziekte die echter geen grote gevolgen meer lijkt te hebben voor de samenleving.

De personeelsproblematiek die sinds begin 2022 breed in de samenleving en ook bij U-OV en Syntus zichtbaar is heeft tot gevolg gehad dat ongeplande rituitval fors toenam. Om de negatieve gevolgen voor de reizigers te beperken is de dienstregeling afgeschaald. Het afschalen van de dienstregeling met daarbij eind 2022 nog steeds te hoge rituitval heeft het reizigersherstel vanzelfsprekend geen goed gedaan.

De afgeschaalde dienstregeling die begin 2023 nog wordt gereden, heeft tot gevolg dat er minder dienstregelingen worden gereden, waardoor de exploitatiebijdrage minder hoog is dan eerder (september 2022) vastgesteld. Dit zorgt ervoor dat deze dienstregelingen terug kunnen vloeien naar de reiziger en gebruikt kunnen worden om de dienstregeling beperkt uit te breiden.

Qua inhoudelijke uitgangspunten worden naast een aantal gezamenlijke onderzoeksopgaves voor beide vervoerders nog onderzoeksopgaves per concessie meegegeven.

Inleiding:

De nieuw op te stellen Vervoerplannen gaan over het dienstregelingsjaar 2024, lopend van 10 december 2023 tot 8 december 2024. Het proces om te komen tot een Vervoerplan is vastgelegd in de concessie-afspraken. Hierbij geldt als startmoment het vaststellen door Gedeputeerde Staten (hierna: GS) van procesmatige, inhoudelijke en financiële uitgangspunten. De provincie Utrecht (hierna: de provincie), als concessieverlener, stelt deze

uitgangspunten vast, waarna zowel U-OV als Syntus een Vervoerplan opstellen. Het Vervoerplan wordt aan deze uitgangspunten en de geldende concessievoorwaarden getoetst.

Toelichting

Het opstellen van uitgangspunten is nodig om richting te geven aan de ontwikkeling van het vervoerplan 2024 door U-OV en Syntus. Het Mobiliteitsprogramma 2019-2023 en het OV-netwerkperspectief 2025-2035 bieden de basis voor de ontwikkeling van het OV-netwerk. Belangrijke beleidsdoelstellingen hierin zijn het verhogen van de kostenefficiëntie en meer tevreden reizigers. Daarbij moet gezegd worden dat kostenefficiëntie geen doel op zich is, maar vooral een middel om te komen tot meer dienstverlening met de beschikbare financiële middelen en daarmee meer tevreden reizigers. In de komende jaren willen wij investeren in goede bereikbaarheid van de steden en van de kleinere dorpen, want dat maakt het wonen en werken in de provincie fijner. Het OV-netwerkperspectief gaat vooral over de OV-ontwikkeling de jaren na afloop van de huidige concessies eind 2025, maar biedt wel de richting aan waar we ook met de huidige concessies de laatste jaren al naartoe willen werken.

Deze ambities zijn de afgelopen drie jaar overschaduw door de coronapandemie die forse gevolgen heeft gehad, en nog steeds heeft, voor het OV-gebruik. Het OV-gebruik was op een gegeven moment met meer dan 70% afgenomen en de dienstregeling is als gevolg daarvan sinds 2021 met zo'n 10% afgeschaald. Het Rijk en provincie hebben met de beschikbaarheidsvergoeding (Rijk), aangevuld met een nulrendementsregeling (provincie), ervoor gezorgd dat het OV niet in een neerwaartse spiraal terecht is gekomen en het aanbod niet nog verder is afgeschaald. De beschikbaarheidsvergoeding van het Rijk is beëindigd in 2022 en voor 2023 is slechts een uitgekilde vorm van een vangnetregeling (TVOV) beschikbaar gesteld, met naar verwachting een maximum bijdrage voor de provincie Utrecht van € 5 mln om verliezen bij de vervoerders af te dekken, wat we op dit moment niet verwachten. Met de verlenging van de concessies is immers ook overeengekomen dat vervoerders weer rendement mogen maken.

Op dit moment lijkt corona gereduceerd te zijn tot een blijvende ziekte die echter geen grote gevolgen meer lijkt te hebben voor de samenleving. We zien nu dat de coronapandemie de mobiliteitspatronen in Nederland heeft veranderd. Thuiswerken is breed ingeburgerd en de enorme spitspieken zijn er met name nog op de dinsdagen en donderdagen. Het herstel van het OV-gebruik zien we nog steeds terug in de cijfers maar gaat steeds minder snel. De laatste maanden laten een OV-gebruik zien van zo'n 80 tot 85% ten opzichte van 2019 (pre corona).

De personeelsproblematiek die sinds begin 2022 breed in de samenleving en ook bij U-OV en Syntus zichtbaar is, heeft tot gevolg gehad dat ongeplande rituitval fors toenam. Om de negatieve gevolgen voor de reizigers te beperken is de dienstregeling afgeschaald. Het afschalen van de dienstregeling, met eind 2022 nog steeds een te hoge rituitval, heeft het reizigersherstel vanzelfsprekend geen goed gedaan.

De hoop is dat als de personeelsproblemen (grotendeels) zijn opgelost en de reguliere dienstregeling conform vervoerplan 2023 zonder grote rituitval weer gereden kan worden, dit ook zichtbaar wordt in het reizigersherstel. Voor wat betreft de personeelsproblematiek verwachten wij van de vervoerders dat uiterlijk per 8 juli 2023 de volledige dienstregeling weer wordt gereden (en per 1 april 2023 de rituitval al weer terug op een normaal niveau is). Dit hebben we beide vervoerders per brief (d.d. 6-12-2022) laten weten. Inmiddels hebben de beide vervoerders ook aangegeven gefaseerd weer te zullen gaan opschalen: Syntus per 5 maart 2023 en Qbuzz per 2 april 2023. Over deze opschaling wordt u spoedig verder geïnformeerd. We gaan er nu vanuit dat de personeelsproblemen geen gevolgen meer zullen hebben voor de uitvoering van de Vervoerplannen 2024.

De verwachting was tot op heden, zoals in het door GS in mei 2021 vastgestelde Transitieplan opgenomen, dat het aantal reizigers pas in 2025 pas op het niveau zou zitten van voor corona. We vragen U-OV en Syntus echter ambitieus te zijn en na de donkere coronajaren alles in het werk te stellen de reiziger terug te winnen voor het OV. In het kader van de verlenging van de concessies tot eind 2025 zijn daartoe ambities vastgelegd met de vervoerders. In 2024 dienen de reizigersopbrengsten ten opzichte van 2023 te stijgen met ongeveer 3% (Syntus) en 6% (U-OV). Deze percentages vloeien voort uit de businesscases die de vervoerders hebben opgesteld voor de verlenging. Met de lagere reizigersaantallen en -opbrengsten (incl. hierboven weergegeven beoogde opbrengstengroei) dan pre corona, en gestegen kosten (o.a. brandstof) zouden de vervoerbedrijven nog steeds financieel in de problemen komen. Daarom zijn er in het kader van de verlenging van de concessies nieuwe financieringsafspraken gemaakt en heeft u in de Kadernota 2023-2026 besloten voor de jaren 2023-2025 extra

budget voor de OV-exploitatie, á € 60 mln, beschikbaar te stellen. Hiermee kan het huidige voorzieningenniveau in stand worden gehouden en hoeft er niet verder afgeschaald te worden, maar ontbreekt dus de financiële ruimte om de dienstregeling uit te breiden. Met de verlenging is echter wel de ambitie uitgesproken om de komende jaren, indien daar toch mogelijkheden voor zijn, de dienstregeling uit te breiden, en financiële meevallers hiervoor aan te wenden.

Omdat de dienstregeling vanaf december jongstleden nog steeds is afgeschaald vanwege de personeelsproblematiek hebben we U-OV en Syntus aangegeven dat niet gereden ritten (ritten die minder worden gereden dan het eerder vastgestelde vervoerplan 2023) in te gaan houden op de exploitatiebijdrage. De hiermee “bespaarde” exploitatiebijdrage blijft beschikbaar voor het OV. De insteek is om deze te gebruiken om het OV een extra impuls te geven tot het einde van de concessies. De nu ingehouden dienstregelingsuren (hierna: DRU's) worden dan gebruikt om gedurende twee jaar (tot einde concessie) uitbreidingen door te voeren in de dienstregeling. U-OV en Syntus worden daarom gevraagd naast de basis-dienstregeling uitbreidingsscenario's te ontwikkelen in een “Pluspakket”. Dit Pluspakket bestaat uit meerdere voorstellen voor uitbreiding van het aanbod, bovenop het aantal DRU's van het vervoerplan 2023. Hiermee ontstaat dus toch een uitbreidingsmogelijkheid waarmee de eerdere afschaling wegens corona deels ongedaan kan worden gemaakt.

Of en in welke mate gebruik gemaakt kan worden van dit Pluspakket hangt af van de financiële ontwikkeling in 2023: de hoeveelheid niet-gereden DRU's, maar ook de ontwikkeling van de reizigersopbrengsten. Bij het besluit over het definitieve vervoerplan komende september besluiten we ook of en zo ja, welke voorstellen van het Pluspakket worden afgenomen.

Samenvatting inhoudelijke uitgangspunten en onderzoeksopgaven

De onderzoeksopgaven voor de vervoerplannen zijn in te delen in twee categorieën. Ten eerste de gezamenlijke opgaven die voor beide concessies gelden of om een intensieve samenwerking vragen tussen beide vervoerders. Daarnaast zijn er specifieke opgaven die binnen één van de twee concessies spelen.

Hieronder volgt een overzicht van de onderzoeksopgaven (zie voor de volledige opgaven met toelichting bijlage 1).

Generieke en/of gezamenlijke onderzoeksopgaven voor zowel U-OV als Syntus:

- Terugblik/ evaluatie dienstregelingen;
- Voorkomen/oplossen capaciteitsknelpunten;
- Verkenning vervolgstappen HOV USP-Amersfoort;
- Realiseren en bedienen nieuwe halte op Arnhemse Bovenweg Driebergen;
- Onderzoeken aansluitingen busstation Vianen Lekbrug;
- Gevolgen voor OV van de afwaardering wegen in kader van leefbaarheid;
- Klein regulier onderhoud.

Onderzoeksopgaven U-OV:

- Eerste stappen uitbreiding bediening Merwedekanaalzone in Utrecht;
- Voldoende capaciteit op het traject Utrecht CS - Galgenwaard;
- Rechtstreekse verbindingen Zeist-USP;
- Bediening Zeist-West (lijn 74);
- Verbinding USP-Lunetten (lijn 35);
- Onderzoek bediening De Wetering-Haarrijn;
- Trambediening Rijnsweerd en USP in het weekend;
- Werkzaamheden Smakkelaarspark in Utrecht;
- Bediening nieuwe woningbouw Maarssen Ruimtekwartier;
- Bediening Het Klooster Nieuwegein in de avond en het weekend;
- Bediening nieuwe woningbouw Hoef en Haag in Vijfheerenlanden.

Onderzoeksopgaven Syntus:

- Exploitatieve doorkoppeling lijn 70 (Soest-Amersfoort CS) – lijn 17 (Amersfoort CS – Leusden);
- Heroverweging constructie lijn 19 / bediening bedrijf RHDHV, begraafplaats De Rusthof Amersfoort;
- Evaluatie Strategisch OV-Plan De Ronde Venen;

- Onderzoeken bediening grensgebied Zuid Holland – Utrecht, buurtbussen (Woerden, Oudewater, Driebruggen, Waarder, Nieuwerbrug, Zegveld, Noorden) in samenhang met lijn 123
- Lijn 120/126 Hondsrugweg via S111/Holterbergweg Amsterdam;
- Afstemming dienstregeling Uithoorn op ingebruikname tram Uithoornlijn, september 2024;
- Optimalisatie dienstregeling tussen IJsselstein en Gouda;
- Bediening Montfoort

Procesmatige uitgangspunten:

De inhoudelijke uitwerking van het Vervoerplan gebeurt door U-OV en Syntus. Beide vervoerders zijn verantwoordelijk voor het formele traject met reizigersplatform ROCOV Utrecht, gemeenten, omliggende concessieverleners en andere vervoerders. De provincie verzoekt beide vervoerders om naast de gebruikelijke stakeholders ook reizigers en inwoners via consultatie te betrekken bij de planvorming. Hierbij dient een vorm en moment gekozen te worden die optimaal aansluiten bij het proces om te komen tot een gedragen Vervoerplan.

Een belangrijke mijlpaal in het Vervoerplanproces is het besluitvormingsmoment door GS op 12 september 2023. Tijdens deze GS-vergadering zullen de plannen van beide vervoerders worden beoordeeld op basis van de inhoudelijke en financiële uitgangspunten en de geldende concessie-voorwaarden.

Tijdens het vervoerplanproces zijn de vervoerders de primaire afzender voor communicatie richting reizigers, inwoners en andere belangstellenden. De provincie heeft een faciliterende rol in dit proces en ondersteunt de consultatie met eigen communicatiemiddelen. Uitzondering hierop is de communicatie rondom de vaststelling van de nieuwe vervoerplannen door Gedeputeerde Staten. Beide vervoerders wordt gevraagd het vervoerplanproces zo veel als mogelijk op elkaar af te stemmen zodat de consultatie gemeenschappelijk plaats kan vinden en stakeholders voorstellen van beide vervoerders in samenhang kunnen bekijken.

Financiële consequenties:

Het financiële kader voor beide concessies past binnen de doorkijk 2022-2024 van de begroting 2023 en het meerjarige OV-kostenniveau van het Mobiliteitsprogramma 2019-2023 (programma 6, Bereikbaarheid II – Openbaar Vervoer; Beleidsdoel 6.1 OV-reizigers zijn tevreden). Voor dienstregelingsjaar 2024 is in totaal € 114.178.000,- opgenomen voor de OV-concessies (totale bedrag voor OV-concessies). Dit bedrag is conform de verlengingsafspraken voldoende om het vervoeraanbod op peil te houden, maar biedt nog geen uitbreidingsruimte. Door de huidige afschalingen door het personeelstekort verwachten we echter circa € 4,5 miljoen aan exploitatiesubsidie in te houden, wat benut kan worden voor uitbreidingsruimte. Hier kleven echter nog grote onzekerheden aan, afhankelijk van hoe lang de afschalingen vanwege personeel nog nodig zijn, en daarnaast ook wat de ontwikkeling van de reizigersopbrengsten is.

In de zomernota 2023 kan een update worden gegeven van de ingehouden exploitatiebijdrage als gevolg van minder rijden in 2023 vanwege aanhoudende personeelsproblematiek, evenals een update van de geraamde reizigersopbrengsten voor 2023.

In de OV-concessies zijn afspraken vastgelegd over de indexatie van de exploitatiebijdrage die de vervoerders ontvangen. Voor de provinciale begroting geldt dat het programma 6. Bereikbaarheid II – OV wordt gecompenseerd voor deze stijgende kosten vanuit de stelpost loon/prijscompensatie, die is opgenomen bij het onderdeel Algemene middelen in de begroting. Verder geldt dat eventuele voor- of nadelen worden verrekend met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve OV-Concessie die momenteel een omvang kent van circa € 7 miljoen. Hiervan is ongeveer € 5 miljoen gereserveerd voor de onzekerheden met betrekking tot de afwikkeling van de subsidies van de vervoerders voor de jaren 2020, 2021 en 2022, inclusief de kosten voor de nulrendementsregeling. Op dit moment is de verwachting dat de beide vervoerders geen aanvullende bijdrage vanuit de nulrendementsregeling nodig zullen hebben. Het inzetten van de ruimte die ontstaat door de huidige afschaling vanwege personeelsinzet vermindert de ruimte om eventuele tegenvallers bij de eindafrekeningen op te vangen.

Vervolprocedure / voortgang:

De consultatie op concept vervoerplannen geldt als startpunt voor de externe communicatie. Hierbij is de primaire afzender de vervoerder, waarbij de provincie een ondersteunende rol vervult.

De uitgangspunten zullen worden toegelicht in een informatiesessie voor de Commissie Milieu & Mobiliteit in februari 2023. Na indienen van de concept Vervoerplannen en na afloop van de consultatie vinden wederom Commissie Milieu & Mobiliteit-informatiesessies plaats om de voorgestelde wijzigingen en ontvangen consultatiereacties toe te lichten.

Naar verwachting zullen deze plaatsvinden in april 2023 en september 2023. Hierbij is de inzet om de sessies over Syntus en U-OV te combineren.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen